

9. Кульчицька О. Витримки із записника // Просвіта. — 1993. — Вип. 27 (121).
10. Попович В. Спогади про Олену Кульчицьку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uartlib.org/spogady-pro-olenu-kulchytsku/>
11. Сельський Р. Ю. Про необхідність викладання спецживопису в інститутах прикладного та декоративного мистецтва // VI наукова конференція... кафедр інституту за 1964 р. — Львів, 1965.
12. Соколюк Л. Д. Бойчукізм і проблема стилю в українському мистецтві першої третини ХХ століття : Препринт. — К. : НМК ВО, 1993. — 48 с.

УДК 377.1:377.36(73)

Оксана Дубовик
викладач кафедри освіти дорослих
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Львів, Україна

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИНЕКНЕННЯ КОМУНАЛЬНИХ КОЛЕДЖІВ США

Анотація. У статті розглядаються особливості системи освіти США. Висвітлено питання винекнення й розвитку дворічних коледжів. Здійснено порівняльний аналіз систем підготовки фахівців в Україні та США.

Ключові слова: освіта, підготовка, дворічні коледжі, комунальні коледжі.

Оксана Дубовик
преподаватель кафедры образования взрослых
НПУ имени М. П. Драгоманова
г. Львов, Украина

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧЕСКІЕ ОСНОВИ ВОЗНИКНОВЕННЯ КОМУНАЛЬНИХ КОЛЕДЖЕЙ США

Аннотация. В статье рассматриваются особенности системы образования США. Освещены вопросы возникновения и развития двухлетних колледжей. Осуществлен сравнительный анализ систем подготовки специалистов в Украине и США.

Ключевые слова: образование, подготовка, двухлетние колледжи, коммунальные колледжи.

Oksana Dubovik
Lecturer, Adult Education Department
M. P. Drahomanov National Pedagogical University
Lviv, Ukraine

HISTORICAL AND PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF COMMUNITY COLLEGES IN THE USA

Abstract. The article deals with the peculiarities of the educational system in the USA. The issues of the emergence and development of two-year colleges are covered. A comparative analysis of American and Ukrainian vocational training systems is carried out.

Key words: education, training, two-year college, community college.

У другій половині ХХ ст. ціннісні орієнтації американської освітньої системи визначаються наступними імперативами: переходом від постіндустріального до інформаційного суспільства, необхідністю адаптації до

швидкозмінних умов, вимогами економічного споживання, розумінням необхідності неперервної освіти та соціального співробітництва. Змінюється зміст поняття «кваліфікований спеціаліст»: якщо раніше перевага надавалася відмінним вузькопрактичним навичкам, то зараз висока кваліфікація спеціаліста передбачає оволодіння широким колом загальнокультурних і професійних знань, оскільки в світі, який постійно змінюється, будь-яка сума конкретних знань має досить відносну цінність. Саме тому перед коледжами та університетами США поставлена мета – виховувати студентів для непередбачених обставин, тобто навчальні плани повинні вмещувати велику кількість гуманітарних дисциплін, бути менш спеціалізованими, бути гнучкою основою для подальшого здобуття знань та, при необхідності, швидкої зміни профілю діяльності.

Американська школа – це складний комплекс, де підготовка кадрів високої кваліфікації поєднується із проведенням наукових досліджень на основі тих традицій, які склалися за всю історію її існування. Водночас американська вища школа запозичувала корисний та цікавий досвід інших країн, поступово вибудовуючи свою власну унікальну систему вищої освіти.

Загалом, на думку дослідників історії американської педагогіки, становлення й розвиток системи вищої освіти США відбувалося під впливом:

1. оксфордсько-кембріджської ідеї «інтелектуальних дисциплін та гуманітарних знань для еліти»;
2. шотландської ідеї корисного знання для всіх, хто прагне вчитися;
3. німецької ідеї «чистого» наукового пошуку та досліджень [6, с. 355; 5, с. 354; 7, с. 251].

На сучасному етапі всі ці ідеї, окрім оксфордсько-кембріджської, відображені у завданнях, які висувають перед собою американські університети. Перед студентами, викладацьким складом, адміністрацією поставлено за мету розвивати й примножувати, розширювати рамки знань з різних галузей наук; підтримувати зацікавленість у навчанні серед усіх членів університетської громади, враховуючи індивідуальні особливості, можливості й бажання кожного; сприяти інтелектуальному й духовному розвитку особистості та нести відповідальність за збереження й розповсюдження серед членів суспільства багатой культурної спадщини поколінь.

Історія виникнення вищих закладів освіти у США почалася з відкриття у 1636 р. університету у Кембріджі (околиця м. Бостона, шт. Массачусетс). Згодом цей заклад отримав назву – Гарвардський на честь міністра Джона Гарварда, який у 1638 р. заповів свою бібліотеку та половину власності загальною вартістю 800 доларів цьому навчальному закладу. Тобто перший вищий заклад освіти у США виник набагато пізніше, ніж перші західноєвропейські університети (Болонья (1088), Салерно (VIII ст.), Париж (1253), Оксфорд (1117)).

В історії виникнення вищих закладів освіти США можна виділити три етапи. На першому етапі (XVII – XVIII ст.) були створені так звані колоніальні коледжі, які виникли завдяки спонсорській допомозі або утримувалися релігійними спілками. Це – Гарвардський, Йельський університети, коледж Уільяма та Мері, Ратджерс коледж та ін.

На другому етапі (XIX ст.) відбувається бурхливий розвиток університетів, які підтримуються владою штатів і пропонують вільний доступ до навчання мешканцям цих штатів. У цей час також з'являється ще одна група коледжів, так звані «коледжі на дарованій землях» (*Land Grant colleges*): у 1862 р. згідно акту Моррілла штати отримали велику кількість землі для організації сільськогосподарських та технічних коледжів. З'являються також коледжі для жінок, а в останній чверті XIX ст. – коледжі, засновниками яких стають окремі громадяни. Наприклад, Корнельський університет був заснований на пожертви Езри Корнеля, який пожертвував 500 тис. доларів, а пізніше збільшив цю суму до 5 381 925 завдяки подарункам та купівлі земельної ділянки, а Університет Джона Гопкінса – у 1876 р. купцем з Балтімору.

Третій етап (XX ст.) характеризується інтенсивними змінами у системі вищої освіти США: поліфункціональність, багатопрофільність, масовість підготовки, багаторівневність – це основні риси американських університетів початку XX ст.

Нині США займає провідне місце серед промислово розвинутих країн у справі надання молоді можливостей отримати вищу освіту. Кожен третій випускник американської середньої школи продовжує своє навчання у вузі, щорічно на перший курс зараховується понад 2 млн. студентів. Кількість випускників збільшилась з 6% у 50-х роках до 19% у нинішній час.

Характеризуючи систему вищої освіти своєї країни, самі американці підкреслюють, що вона величезна, різноманітна, складна й децентралізована [5, с. 51]

Основною ланкою підготовки висококваліфікованих виробничих кадрів є **молодші (комунальні)** дворічні коледжі, які утворилися в результаті об'єднання технічних та професійних шкіл з коледжами молодшого ступеня свого регіону. Це специфічно американські навчальні заклади, які не мають аналогів у світовій освітній практиці. Комунальні коледжі знаходяться під юрисдикцією місцевої влади, а молодші – це, переважно, приватні навчальні заклади. Зараз ця різниця нівелювалася і загальноприйнятим терміном із 1970-х років є термін «комунальний», хоча в назвах деяких коледжів, заснованих раніше термін «молодший» залишився [4, с.11]. У деяких вітчизняних джерелах зустрічається назва «громадські» (О. Романовський), або «муніципальні», що, на нашу думку, є також доречним, оскільки підкреслює той факт, що у цих навчальних закладах

навчаються, переважно, студенти із місцевої громади (*local community*), і знаходяться ці заклади на балансі місцевого бюджету.

Ці коледжі пропонують академічну програму (*liberal arts – transfer programs*), аналогічну програмам перших двох років навчання у чотирирічних коледжах та університетах, що зараховується при переведенні на третій курс університету. Окрім того вони пропонують різноманітні спеціалізовані фахові програми, що не вимагають повномасштабної вищої освіти. По суті ці коледжі надають середню фахову освіту (*occupational programs*). Водночас коледжі пропонують також програми підвищення кваліфікації (переважно на замовлення певних компаній), курси і гуртки для людей, які бажають активно проводити свій вільний час.

Після закінчення навчання випускники отримують нижчий вчений ступінь – молодшого спеціаліста (*associate degree of arts, applied science, and science*), або сертифікат за професіями, які не потребують спеціальної вищої освіти [3; 4]. Такі професійні сертифікати видаються після закінчення короткотривалих курсів, розроблених спеціально, щоб підготувати студентів до працевлаштування. Студенти також можуть продовжити своє навчання, оскільки кредити зараховуються по програмі переходу до академічного сертифікату або до диплому молодшого спеціаліста в аналогічній галузі знань.

Дворічні коледжі спеціалізуються на вивченні гуманітарних й точних наук, враховуючи зростаючі потреби у вчителів математики, фізики й хімії, професіоналів з галузі охорони здоров'я, спеціалістів з галузі високих технологій. Загалом, близько 80% пожежників, працівників правоохоронних органів та невідкладної медичної допомоги отримують дипломи у комунальних коледжах Сполучених Штатів. Більшість медичних працівників США здобувають освіту саме тут: наприклад, дипломи молодших спеціалістів є у 60% медсестер. Ці заклади надають допомогу місцевим органам соціального забезпечення, організують навчання безробітних. Крім того, дворічні коледжі чітко реагують на потреби конкретної місцевості у робочій силі (навчальний заклад, розташований у курортній зоні, може здійснювати програми з ресторанно-готельної сфери й кулінарії).

Американці вважають, що протягом життя людина змінює у середньому десять місць роботи, кожна із яких вимагає нових знань, умінь, навичок. Саме тому кожна людина вимушена постійно вчитися, щоб бути професійнокомпетентною. Програми дорічних місцевих коледжів дозволяють кожній людині зайняти гідне місце в суспільстві.

Місцеві коледжі фінансуються із різноманітних джерел: асигнувань штатів (44%), місцевих органів (менше 20%), оплати студентами за навчання (21%), а решта коштів поступає, головним чином, від уряду США й допоміжних фондів.

Основними суб'єктами недержавного фінансування виступають приватні особи, благодійні фонди, корпорації; більше чверті всіх витрат складають пожертви колишніх випускників. Більшість коледжів заснували власні фонди, проводячи кампанії по збору коштів на підприємствах і серед громадян у своїх населених пунктах. Певні кошти коледжі одержують у результаті продажу своїх послуг (зокрема, здаючи свої приміщення в оренду громадським організаціям у позаурочний час). Одним із альтернативних джерел фінансування є навчання за контрактом з підприємствами й державними установами.

Для управління освітою в США характерно: поєднання механізмів централізованого та децентралізованого управління; управління освітніми закладами пройшло тривалий шлях розвитку, поступово трансформуючись від громадського через професійне, наукове – до державно-громадського; керівництво освітніми закладами здійснюють спеціалісти з відповідною освітою – дипломовані фахівці з управління освітою; існує сформована система підготовки адміністраторів освітньої галузі, яка постійно розвивається; більше ніж сто років здійснюється ґрунтовний науковий пошук з проблем управління освітою; в управлінні освітніми закладами широко застосовуються кращі моделі управління з сфери бізнесу.

На відміну від вітчизняного коледжу або ВПУ управління американським коледжем здійснює, передусім, опікунська рада, а не директор, який реалізує лише виконавські функції. Будівлі, споруди, земельні площі, обладнання державного коледжу в США є його власністю, а не передані йому на правах оперативного управління, як в Україні. Слід зазначити, що для організаційної структури американських дворічних коледжів характерна наявність відділів стратегічного розвитку та маркетингу, які готують перспективні програми розвитку навчального закладу, займаються вивченням попиту на висококваліфікованих працівників, та пропонують внесення відповідних змін у навчальні програми.

Загалом, діяльність комунальних коледжів спрямована на всебічний розвиток особистості з метою професійної підготовки до продуктивної праці. Місцевий коледж дозволяє людям всіх вікових категорій постійно самоудосконалюватися та заповнювати «білі плями» недостатньо ефективної академічної освіти, отриманої у попередні роки.

Терміни навчання чітко не регламентовані та залежать від фаху, рівня допрофесійної підготовки студентів і реальних результатів їхньої навчальної діяльності, отриманого (прогнозованого) рівня кваліфікації. Основну частину навчального часу займає практичне навчання (професійно-практична підготовка). У кожного студента є «радник з викладацького складу», що веде

курс за фахом студента. Цей радник допомагає студентові вибрати програму навчання.

Підґрунтям для заснування дворічних коледжів став рух Шатокуа (*Chautauqua*, від назви озера, де вперше були проведені літні збори вчителів), коли групи викладачів коледжів та університетів приїжджали у маленькі містечка, де не було вищих навчальних закладів, й проводили 8-10-тижневі курси з природничих наук, мистецтва і літератури.

Найстаріший із існуючих дотепер коледжів – *Joliet Junior College* – був заснований у 1901 р. У. Р. Харпером (W. R. Harper) та Дж. С. Брауном (J. S. Brown) у м. Джоліет (шт. Іллінойс). Новий навчальний заклад, створений на базі середньої школи, пропонував 5-ти- та 6-тирічний курс навчання, що відповідало двом першим рокам у коледжі, для тих, хто не мав можливостей поступати в університети. Ця нова модель освіти була запропонована Уільямом Рейні Харпером (1856-1906), президентом університету Чикаго, автором ідеї дистанційного навчання, який вважав, що, оскільки перші два роки коледжу подібні до останніх років навчання у середній школі, корисніше й продуктивніше для студентів поступати у коледжі й університети через дворічні попередні курси. Це б дало змогу університетам зосередитися на наукових пошуках, а студентам зекономити свій час й гроші.

Запропонована модель освіти швидко поширювалася. Так, законодавче зібрання штату Каліфорнія приймає рішення забезпечити фінансування середніх шкіл з метою створення дворічних коледжів і до 1921 р. у цьому штаті було відкрито 21 такий коледж. У 1930-х рр. у США існувало вже більш 200 комунальних й 300 молодших коледжів, які пропонували освітні програми перепідготовки безробітних. Після Другої Світової війни дворічні коледжі розширюють свої навчальні програми, щоб забезпечити потреби колишніх військових в освоєнні мирних професій [2].

60-ті роки минулого століття стали справжнім бумом у розвитку дворічних коледжів: 45% 18-річних американців (більш ніж 1 млн.) навчалися у понад 700 комунальних коледжах. У ці ж роки визначається концепція комунальних коледжів – забезпечення широкого спектру освітніх програм з метою подальшого переходу до університетів та чотирирічних коледжів; здійснення професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації для бізнесу й промисловості; підвищення культурного й освітнього рівнів. Оскільки у більшості американських міст є дворічні коледжі, то молоді доступно отримати освіту й науковий ступінь у будь-якому місці.

Сьогодні у США налічується 1158 комунальних коледжів, у яких навчається 11,6 млн. студентів. Більше всього коледжів розташовано у шт. Каліфорнія – 136

(з них 24 приватні), найменша кількість комунальних коледжів у штатах Делававер (3) та Род Айленд (2).

До дворічних коледжів приймаються випускники середніх шкіл або ті, хто має сертифікат загальноосвітнього розвитку (*General Educational Development*), тобто документ про закінчення повної середньої освіти академічного рівня, віком від 18 років. Як правило, прохідний бал у них значно нижчий, ніж прохідний бал на чотирьохрічну освітню програму. Документи від абітурієнтів приймають, як мінімум до 1 липня, деякі коледжі – до 15 серпня і навіть протягом усього року. Разом з тим із дозволу адміністрації школи приймаються здібні учні середньої школи віком від 16 років, а також обдаровані діти молодше 16 років за рекомендацією шкільного округу та округу комунальних коледжів штату. Але, як зазначається у правилах прийому, адміністрація коледжів залишає за собою право на селективний прийом абітурієнтів та надання преференції мешканцям округу комунальних коледжів штату, тобто зарахування до коледжу не гарантує зарахування на певний курс чи навчальну програму.

Більшість коледжів зараховують на навчання всіх абітурієнтів (тобто конкурсу практично немає). Крім цього, в цих коледжах є така форма зарахування студентів, яка називається «зарахований умовно» (*Provisional Admission*). Це означає, що абітурієнта внесуть до списків студентів, навіть якщо його бал буде нижчим прохідного, але він приступить до вивчення спеціальності, коли досягне необхідного академічного рівня. Для таких абітурієнтів обов'язковою є участь у програмі академічних можливостей (*Academic Opportunity Program*), яка була розроблена спеціально, щоб допомогти студентам – для вирівнювання їхніх знань, ознайомлення з навичками роботи в університеті. Це є проявом демократичних тенденцій в освіті, забезпеченням рівних прав і можливостей для всіх на одержання вищої освіти.

Аудиторні заняття варіюються від великих лекцій для декількох сотень студентів до «семінарів» (дискусійні класи), у яких беруть участь лише кілька студентів. Викладачі зазвичай пропонують список навчальної літератури, яку необхідно опрацювати протягом тижня. Студенти повинні вчасно знайомитись із пропонованою навчальною літературою, щоб брати активну участь у дискусійних класах і розуміти матеріали лекцій. Також вимагається декілька письмових звітів (робіт) протягом кожного семестру. Крім того, студенти наукових факультетів і шкіл повинні проводити певний час у лабораторіях.

Першорядної уваги у навчальних закладах США надається постійному контролю засвоєння студентами знань. За кожний прослуханий та складений курс студент отримує певну кількість балів – кредитів (*credits*), які не виступають оцінкою з того чи іншого предмету. За допомогою цих кредитних годин ведеться облік часу, затраченого студентом на навчання. За різні предмети нараховується

різна сума балів, але чітко встановленою є загальна кількість кредитів, що необхідно набрати для одержання диплома чи сертифіката. Для одержання однієї кредитної години необхідно 45 навчальних годин, опрацьованих студентом, що дорівнює 15 годинам класного часу (так звана «контактна година – *contact hour*») та 30 годинам самостійної навчальної роботи. Це співвідношення може змінюватися в залежності від курсів, але, переважно, курси вимагають від 2 годин підготовки на кожну годину класного заняття.

Існує також поняття «семестрова година», що, як правило, відповідає одному кредиту. Семестрова година – це одне заняття по 50 хвилин в тиждень протягом всього семестру (16 – 18 тижнів). Повне семестрове навантаження у комунальному коледжі – від 12 семестрових годин. У випадку, коли студенту необхідні підготовчі курси, рекомендується обмежити семестрове навантаження 12-13 семестрових годин.

Викладачі ставлять кожному студентові оцінку за кожен курс. Оцінки враховують: участь в аудиторних заняттях (студенти повинні брати участь у дискусіях, особливо на семінарах, задавати питання. Це – дуже важливий фактор у визначенні оцінки студента); тести та перевірочні роботи протягом семестру, які зазвичай проходять під час аудиторних занять; дослідження та лабораторні звіти; тести або «контрольні опитування» (іноді викладач може провести неоголошене «контрольне опитування», результати цієї роботи не дуже сильно впливають на фінальну оцінку, але вони стимулюють студентів до постійної роботи з теми і до відвідування занять); фінальний іспит, який проводиться через певний час після останнього заняття курсу.

Викладачі комунальних коледжів зазвичай не здійснюють наукових досліджень, а весь свій час присвячують навчальному процесу і студентам, тому атмосфера у таких навчальних закладах більш «домашня» і дружня.

Аналогічні комунальним коледжам США з'явилися коледжі у Канаді, Австралії, Данії, Британії, Німеччині, Норвегії, Японії, В'єтнамі, Китаї, Індії, Йорданії, Тайвані, Пуерто-Рико, Білорусі, Болгарії, Росії, Гонконзі, Південній Африці й у багатьох інших країнах світу. Як показав досвід, успіх функціонування системи місцевих коледжів за межами США залежить, насамперед, від державного ставлення до цього питання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гончаров Л. Н. Школа и педагогика США до второй мировой войны : Исторический очерк. / Л. Н. Гончаров. — М. : Педагогика, 1972. — 319с.
2. Дубовик О. Историко-педагогичні аспекти виникнення дворічних коледжів у США / Оксана Дубовик // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 2012. — № 4. — С. 207-214.

3. Community College [Електронний ресурс] // Вікіпедія. — Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/Community_college
4. *Phillippe K. A. National Profile of Community Colleges: Trends & Statistics / Kent A. Phillippe, Leila Conzáles Sullivan.* — 4th edition. — Wash. : Community College Press, 2005. — 190 p.
5. *Rudy, W. Schools in an Age of Mass Culture. An Exploration of Selected Themes in the History of 20th-century American Education / Willis Rudy.* — New Jersey, 1965. — 374 p.
6. *Rury J. L. Educational and Social Changes: Themes in the History of American Schooling / John L. Rury.* — Mahwah, N. J. : Lawrence Erlbaum Associates, 2002. — 254 p.
7. *Shills E. The Calling of Education: The Academic Ethic and Other Essays on Higher Education. / Ed. by S. Crosly.* — Chicago, London: The University of Chicago Press, 1997. — 294 p.

УДК 377.1

Олена Замфереско

*викладач Львівського ВПУ торгівлі та сфери послуг
аспірант Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
м. Львів, Україна*

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ РЕСТОРАННОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена проблемі застосування компетентнісного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх майстрів ресторанного обслуговування до підприємницької діяльності у ВПУ як важливого концептуального підґрунтя для визначення її цілей, відбору і структурування змісту навчання, організації освітнього процесу та оцінювання його результатів. Розглядається сутність підприємницької компетентності майбутніх майстрів ресторанного обслуговування як складової їхньої професійної компетентності.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна підготовка, майстер ресторанного обслуговування, професійна компетентність, підприємницька компетентність.

Олена Замфереско

*преподаватель Львовского ВПУ торговли и сферы услуг
аспирант Львовского государственного университета
безопасности жизнедеятельности
г. Львов, Украина*

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ МАСТЕРОВ РЕСТОРАННОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ К ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. Статья посвящена проблеме применения компетентностного подхода в процессе профессиональной подготовки будущих мастеров ресторанного обслуживания к предпринимательской деятельности в ВПУ как важной концептуальной основы для определения ее целей, отбора и структурирования содержания обучения, организации образовательного процесса и оценки его результатов. Рассматривается сущность